

SLIM NALATEN & SCHENKEN

NIEUWE
EDITIE
met cijfers
2013

CISKA SIKKEL-SPIERENBURG

Consumentenbond

CISKA SIKKEL-SPIERENBURG

SLIM NALATEN & SCHENKEN

Consumentenbond

17^e druk, mei 2013

Copyright 2013 © Consumentenbond, Den Haag

Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden

Inlichtingen Consumentenbond

Auteur: Ciska Sikkels-Spijersburg

Eindredactie: Georgie Dom

Grafische verzorging: PUUR Publishers/Nanette van Mourik, Janita Sassen,

Lian van Meulenbroek BNO

Illustraties: Lian van Meulenbroek, BNO

Foto omslag: veer.com

Foto's binnenwerk: iStockphoto, nationalebeeldbank.nl

ISBN 978 90 5951 2443

NUR 822

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet)fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

INHOUD

INLEIDING	9
1 NALATEN & ERVEN	11
1.1 Wie laat na?	12
1.2 Wie erft?	12
1.3 Wie erft niet?	15
1.4 Plaatsvervulling	16
1.5 Wettelijke verdeling	18
1.6 Wettelijke rechten langstlevende	21
1.7 Zelf bepalen wie erft	23
1.8 Testament, hoe en wat	23
1.8a Kosten testament	25
1.9 Codicil, hoe en wat	26
1.10 Samenlevingscontract	27
1.10a Verblijvingsbeding	28
1.10b Overnamebeding	28
1.11 Aandachtspunten voor bij de notaris	29
2 AFWIKKELING VAN DE NALATENSCHAP	31
2.1 Waaruit bestaat een nalatenschap?	32
2.1a Bezittingen	34
2.1b Schulden	36
2.2 Waardevaststelling	38
2.3 Aanvaarden of verwerpen	39
2.3a Aanvaarden	39
2.3b Beneficiair aanvaarden	40
2.3c Verwerpen	40
2.4 Begrafenis- en crematiekosten	41
2.5 Wat krijgen uw erfgenamen?	41
2.6 Inbreng van schenkingen	42
2.7 Legitieme portie	44
2.7a Berekening hoogte legitieme portie	46
2.7b Stiefkinderen	48
2.8 Legaten en lasten	49

2.8a	Legaat	50
2.8b	Testamentaire last	51
2.9	Wat gaat naar de fiscus?	52
2.10	Verklaring van erfrecht	54
2.11	Hoe wordt verdeeld?	55
2.11a	Soorten verdelingen	56
2.11b	Uitstel van verdeling	57
2.12	Wilsrechten	58
2.12a	1. De langstlevende ouder gaat opnieuw trouwen	59
2.12b	2. De langstlevende ouder overlijdt (1)	60
2.12c	3. De langstlevende ouder overlijdt (2)	60
2.12d	4. De stiefouder overlijdt	60
2.13	Wat kunt u zelf regelen?	61
3	ERFBELASTING	63
3.1	Wat krijgt de fiscus?	64
3.2	Alleen als erflater in Nederland woont?	66
3.3	Vrijstellingen erfbelasting	66
3.3a	De 3/4-regel	68
3.4	Tarieven erfbelasting	68
3.5	Pensioenen en lijfrenten	70
3.6	Aangifte erfbelasting	71
3.7	Formele zaken als bezwaar en beroep	72
3.7a	Proceskostenvergoeding	73
3.8	Dubbele belasting	74
3.8a	Erfbelasting en schenkbelasting	74
3.8b	Erfbelasting en overdrachtsbelasting	74
4	ANDERE FISCALE GEVOLGEN VAN ERVEN	75
4.1	Inkomstenbelasting	76
4.1a	Geen wettelijke verdeling?	76
4.2	Lagere-overheidsheffingen	79
4.3	Sociale uitkeringen, subsidies en persoonlijke bijdragen	80
4.3a	Sociale uitkeringen	80
4.3b	Subsidies	81
4.3c	Persoonlijke bijdragen: thuiszorg	82

5	SCHENKINGSRECHT	83
5.1	Wat is een schenking juridisch?	84
5.2	Soorten schenkingen	85
5.2a	Vormvereisten	85
5.3	Wie mag schenken?	86
5.4	Schenken met voorwaarden	87
5.4a	Herroepen van een schenking	88
5.5	Randgevallen	89
5.6	Schenken en de fiscus	91
5.7	Schenkbelasting	91
5.8	Vrijstellingen en tarieven	93
5.8a	Vrijstellingen	93
5.8b	Tarieven	94
5.9	Aangifte schenkbelasting	96
5.10	Schenken en belasting besparen	97
5.11	Schuldigerkenningen	101
6	ANDERE FISCALE GEVOLGEN VAN SCHENKEN	103
6.1	Inkomstenbelasting	104
6.2	Overdrachtsbelasting	104
6.3	Lagere-overheidsheffingen	105
6.4	Sociale uitkeringen, subsidies en persoonlijke bijdragen	105
6.4a	Sociale uitkeringen	106
6.4b	Subsidies	107
6.4c	Persoonlijke bijdragen: thuiszorg	108
7	NALATENSCHAPSPLANNING	109
7.1	Huwelijksvermogensrecht	110
7.1a	Huwelijkse voorwaarden	111
7.2	Testamenten	113
7.2a	Vruchtgebruiktestament	113
7.2b	Fidei-commis de residuo (tweetrapsmaking)	114
7.2c	Keuzelegaatstament	115
7.2d	Clausules	115
7.2e	Levenstestament	116
7.3	Schenken	117

7.4	Overige mogelijkheden	119
7.4a	Kapitaalverzekering	119
7.4b	Lijfrenteverzekering	120
7.5	Emigratie	120
7.6	Ouder-kindsituaties	121
7.7	Alleenstaanden-situaties	122
7.8	Bijzondere situaties	123
8	OVERDOEN VAN EEN EIGEN HUIS	125
8.1	Uw huis in de nalatenschap	126
8.1a	U heeft niets geregeld	126
8.1b	Uw woning gaat per testament naar uw kinderen	127
8.2	Schenken van uw huis	128
8.2a	Schenkbelasting	130
8.3	Verkopen van uw woning	130
8.3a	Kwijtschelden van de koopsom	131
8.4	Woonrecht	133
8.4a	Vruchtgebruik	133
8.4b	Huur	137
8.4c	Huur tegenover vruchtgebruik	138
	Begrippen	140
	Adressen	144
	Register	145

INLEIDING

In dit boek bespreken we het erfrecht zoals dat van kracht is sinds 1 januari 2003. Wanneer we verwijzen naar het erfrecht vóór deze datum, noemen we dat het oude erfrecht. Ook gaan we in op de nieuwe schenk- en erfbelasting en hun belangrijkste gevolgen. Uitgangspunt van het huidige erfrecht is de financiële verzorging van de achterblijvende partner (hiermee bedoelen we in dit boek de echtgenoot of de geregistreerde partner). Kinderen komen op de tweede plaats.

Om de achterblijvende partner goed te beschermen, is in het wettelijk erfrecht de ouderlijke boedelverdeling de basis. De nalatenschap wordt gelijk verdeeld tussen de achterblijvende partner en de kinderen. Maar alle bezittingen en schulden gaan in eerste instantie naar de achterblijvende partner, waarbij deze partner een schuld aan de kinderen krijgt voor hun erfdelen. De kinderen kunnen hun erfdeel niet direct opeisen: hun vordering op de langstlevende partner is pas opeisbaar bij diens overlijden. Daarnaast heeft de achterblijvende partner een aantal wettelijke rechten, ongeacht de verdere verdeling van de nalatenschap. Hij mag bijvoorbeeld altijd gedurende zes maanden de echtelijke woning en de inboedel blijven gebruiken.

De kinderen worden in het erfrecht niet helemaal vergeten. In sommige situaties krijgen de kinderen zogenoemde wilsrechten. Die wilsrechten kunnen zij invoeren als hun erfenis verloren dreigt te gaan, bijvoorbeeld als de langstlevende ouder hertrouwt. Ook bij het wettelijk erfrecht kunnen testaments nuttig zijn. Zo is een testament nodig als de erflater een afwijkende regeling wil treffen van de regeling in het wettelijk erfrecht. Bijvoorbeeld een testament waarbij de gehele nalatenschap in eigendom bij de kinderen komt en de langstlevende partner het vruchtgebruik van die nalatenschap krijgt. Of als anderen dan de wettelijke erfgenamen een legaat krijgen (zie par. 2.8).

Het kan ook zijn dat de erflater een paar aanpassingen op de wettelijke verdeling wil. Bijvoorbeeld bepalen dat de kinderen in het geheel geen wilsrechten kunnen uitoefenen of dat over de vordering van de kinderen op de langstlevende ouder een bepaalde rente wordt vergoed. Een testament blijft dus nodig om maatwerk te kunnen leveren.

Ook in de successiewetgeving wordt uitgegaan van een goede verzorging van de achterblijvende partner. Deze heeft een hoge vrijstelling (€616.880) van de erfbelasting voor zijn erfdeel. Met ingang van 2010 is de successiewetgeving overigens drastisch veranderd. In de nieuwe Successiewet is het begrip successierecht vervangen door erfbelasting en heet schenkingsrecht nu schenkbelasting. Het recht van overgang is geheel vervallen. Ook zijn de tarieftabellen vereenvoudigd – er zijn nog maar twee schijven – en zijn alle vrijstellingen voetvrijstellingen geworden. Dat wil zeggen dat een vrijstelling altijd van toepassing is en niet afhankelijk is van de grootte van de erfenis. Een andere ingrijpende wijziging in de

successiewetgeving is de waardebepaling van de woning waarin de overledene ten tijde van zijn overlijden woonde. In het verleden hebben veel ouders hun woning aan hun kinderen verkocht of geschonken onder voorbehoud van een vruchtgebruik als woon-genot. Onder de oude wetgeving tot en met 2009 hoefde over de waarde-aangroei over de periode van de schenking/verkoop tot aan het overlijden geen successierecht te worden betaald. Sinds 2010 wordt als waarde van de woning de WOZ-waarde voor de erfbelasting in aanmerking genomen, zodat in de verkoop of schenking van de woning aan de kinderen onder voorbehoud van een woongenot, geen erfbelastingrechtelijk voordeel meer valt te behalen. Voor situaties waarin het vruchtgebruik van een geschonken of verkochte woning vóór 2010 is gevestigd, bestaat een overgangsregeling.

In dit boek bespreken we het erfrecht, de erf- en schenkbelasting en het schenkingsrecht. Bij het erfrecht besteden we aandacht aan de wettelijke regeling, aan de mogelijkheden hiervan af te wijken en aan de afwikkeling van de nalatenschap.

Bij de erfbelasting geven we een beschrijving van de regeling en de vrijstellingen en van enkele zaken rondom de aangifte voor de erfbelasting. We gaan kort in op enkele andere (fiscale) heffingen en subsidieregelingen, zoals de inkomstenbelasting, lagere overheids-heffingen en de sociale wetgeving. Bij het schenkingsrecht behandelen we de verschillende mogelijkheden van schenkingen en de mogelijke vrijstellingen voor de begiftigde volgens de nieuwe schenkbelasting. Ook de aangifte voor de schenkbelasting komt ter sprake en we behandelen kort enkele andere (fiscale) heffingen en subsidieregelingen. Nalatenschapsplanning, het plannen van de ideaalste combinatie van schenken en nalaten in uw specifieke situatie, bespreken we in hoofdstuk 7. Hierbij komen onder andere testamenvormen ter sprake en wordt de combinatie met huwelijkse voorwaarden besproken. Aan het overdoen van de eigen woning aan de kinderen besteden we het laatste hoofdstuk. Aan de orde komen de mogelijkheden van schenken of verkopen van de woning, met aansluitend een toelichting op de keuze tussen de woonrechten huur en vruchtgebruik. Het gebruik van vakjargon is in dit boek niet altijd te vermijden. Daarom hebben we achterin een begrippenlijst opgenomen, waarin de vaktermen in gewoon Nederlands worden uitgelegd. Ook vindt u achter in het boek een lijst van nuttige adressen.

Ciska Sikkels-Spienburg heeft na haar studie fiscaal recht gewerkt als belastingadviseur en financieel planner. Daarna was ze enige jaren financieel onderzoeker bij de Consumentenbond. Momenteel is ze zelfstandig financieel adviseur en vertaler van met name juridische teksten. Ze heeft al diverse financieel/juridische boeken voor de Consumentenbond geschreven.